

विजय मल्लको 'कुमारी शोभा' उपन्यासमा मनोविश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत

एम्.ए. चौथो सत्रको शोध (४८३) को

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सुरेन्द्र कार्की

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि. वि. कीर्तिपुर

२०७३

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरका स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रका विद्यार्थी सुरेन्द्र कार्कील 'कुमारी शोभा' उपन्यासमा मनोविश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोध मेरो निर्देशनमा तयार गर्नु भएको हो । म उहाँको यस शोधकार्यसँग सन्तुष्ट छु । यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति :

.....

सह प्रा.डा : दुर्गाबहादुर घर्ती

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको शैक्षिक सत्र २०७०/२०७१ का छात्र सुरेन्द्र कार्कीले स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको चौथो पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको 'कुमारी शोभा' उपन्यासमा मनोविश्लेषण शीर्षकको शोध मूल्याङ्कन समितिद्वारा आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम (विभागीय प्रमुख)
२.	सहपा.डा.दुर्गाबहादुर घर्ती (शोध निर्देशक)
३.	प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल् (बाह्य परीक्षक)

कृतज्ञताज्ञापन

‘कुमारी शोभा’ उपन्यासमा मनोविश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोध निर्माण गर्नमा उपयुक्त सल्लाह, सुझाव दिई मार्गनिर्देशन गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका सह प्रा.डा.दुर्गाबहादुर घर्तीप्रति म श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु । शोध निर्माण गर्नमा प्रेरणा प्रदान गर्ने नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा.डा.देवीप्रसाद गौतमप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

मलाई यो शोधको निर्माणका लागि यस अवस्थासम्म ल्याई सदा आशीर्वचन प्रदान गर्नु हुने मेरा पूजनीय मातापिताप्रति म ऋणी छु । शोध तयार पार्ने क्रममा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि.केन्द्रीय पुस्तकालय, नेपाली केन्द्रीय विभागको विभागीय पुस्तकालय र कर्मचारीहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोध निर्माणका लागि विभिन्न क्षेत्रमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण साथीहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि प्रस्तुत शोध नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष पेश गर्दछु ।

.....
मिति :

सुरेन्द्र कार्की

स्नातकोत्तर तह चौथो सत्र

त्रि. वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

शैक्षिक सत्र : २०७०/२०७१

रोल नं. २८

विषयसूची

	पृ.
पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय	१ - ९
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्याकथन	३
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	३
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
१.५ अध्ययनको औचित्य र महत्त्व	७
१.६ शोधपत्रको सीमाङ्कन	८
१.७ शोधविधि	८
(क) सामग्री सङ्कलन	८
(ख) विश्लेषण विधि	८
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	९
दोस्रो परिच्छेद	१० - ५१
फ्रायडको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तका आधारमा 'कुमारी शोभा' उपन्यासको अध्ययन, शीर्षक	
२.१ विषय परिचय	१०
२.२ फ्रायडको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तको संक्षिप्त परिचय	१०
२.२.१ मूल प्रवृत्तिको सिद्धान्त	११
२.२.२ मनोनियतिवाद	१२
२.२.३ मनको सिद्धान्त	१४

(घ)

२.२.४ मनोलैङ्गिक विकासको सिद्धान्त	१९
२.२.५ मनोरचनाको सिद्धान्त	२३
२.२.६ दैनिक जीवनका गल्तीहरूको सिद्धान्त	२६
२.२.७ मानसिक अन्तर्द्वन्द्वको सिद्धान्त	२७
२.२.८ स्वप्न सिद्धान्त	२९
२.३ कुमारी शोभा उपन्यासमा फ्रायडीय मनोविश्लेषण सिद्धान्तको प्रयोग	३३
२.३.१ औपन्यासिक घटना	३३
२.३.२ पात्रको मनोवृत्ति	४२
(क) शोभा	४२
(ख) उपेन्द्र	४६
२.३.३ सामाजिक र सांस्कृतिक परिवेश	४८
२.४ निष्कर्ष	५१

तेस्रो परिच्छेद

५४ - ७०

एडलरको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तका आधारमा 'कुमारी शोभा' उपन्यासको अध्ययन,

३.१ विषय परिचय	५४
३.२ एडलरको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तको संक्षिप्त परिचय	५४
३.२.१ हीनता र उच्चता ग्रन्थि	५५
३.२.२ जीवनशैली	५६
३.३ कुमारी शोभा उपन्यासमा एडलरको मनोविश्लेषण सिद्धान्तको प्रयोग	५८
३.३.१ औपन्यासिक घटना	५८
३.३.२ पात्रको मनोवृत्ति	६३

(क) शोभा	६३
(ख) उपेन्द्र	६६
३.३.३ सामाजिक र सांस्कृतिक परिवेश	६७
३.४ निष्कर्ष	७०
चौथो परिच्छेद	७१ - ८४
युङ्गको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तका आधारमा 'कुमारी शोभा' उपन्यासको अध्ययन,	
४.१ विषय परिचय	७१
४.२ युङ्गको मनोविश्लेषणात्मक सिद्धान्तको सङ्क्षिप्त परिचय	७१
४.२.१ वैयक्तिक तथा सामूहिक अचेतन	७२
४.२.२ व्यक्तित्वको प्रकार	७३
४.२.३ स्वप्न सिद्धान्त	७३
४.३ कुमारी शोभा उपन्यासमा युङ्गको मनोविश्लेषण सिद्धान्तको प्रयोग	७४
४.३.१ औपन्यासिक घटना	७४
४.३.२ पात्रको मनोवृत्ति	७८
(क) शोभा	७८
(ख) उपेन्द्र	८१
४.३.३ सामाजिक र सांस्कृतिक परिवेश	८३
४.४ निष्कर्ष	८४

(च)

पाँचौं परिच्छेद

८५ - ९०

सारांश र निष्कर्ष

५.१ परिच्छेदगत सारांश र निष्कर्ष

८५

५.२ समग्र निष्कर्ष

९०

सन्दर्भ सामग्री सूची